

Родзіна Аліна Сергіївна
студентка юридичного факультету ДДУВС

Науковий керівник -
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін, к.ю.н., доц. **Саксонов В.Б.**

ПРАВО ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Інститут речових прав на чуже майно був закріплений іще в радянському законодавстві, на яке спиралася система права незалежної України. Категорія «право оперативного управління» з'явилася значно раніше, ніж право господарського відання, та була регламентована Основами цивільного законодавства Союзу РСР і союзних республік 1961 року. Цей нормативний акт, закріпивши принцип єдності суб'єкта державної власності й одночасно майнову самостійність державних підприємств, установив, що таким підприємствам належить право оперативного управління майном, згідно якого вони здійснюють права володіння, користування та розпорядження ним. Пізніше, з 1989 р., в радянському законодавстві з'явилося поняття «право повного господарського відання», що характеризує правовий режим на закріплене майно підприємств. Із того часу поняття «право оперативного управління» застосовувалося лише щодо установ.

Ч. 1 ст. 137 ГК України визначає зміст права оперативного управління, яким є речове право суб'єкта господарювання, що володіє, користується та розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом) для здійснення некомерційної господарської діяльності, у межах, встановлених цим Кодексом та іншими законами, а також власником майна (уповноваженим ним органом) [1]. Таким чином, на праві оперативного управління майно може закріплюватися тільки за суб'єктами господарювання, які здійснюють некомерційну господарську діяльність (казенні підприємства).

Окремі теоретичні аспекти особливостей юридичного забезпечення права оперативного управління розглядалися у наукових працях таких вчених, як М. Брагінський, В. Вітрянський, В. Дзера, О. Кравчук, Л. Красавчикова, В. Луць, О. Підпригора, В. Селіванов, В. Співак, Ю. Чубарева та ін. Однак деякі проблемні моменти стосовно цього правового інституту, які виникають на практиці, залишаються недостатньо дослідженими, що вказує на необхідність їх більш детального опрацювання.

У спеціалізованій юридичній літературі право оперативного управління характеризують як таке, що фінансується за рахунок власника, особливе речове право юридичної особи (організації), володіти, користуватися і розпоряджатися закріпленим за нею майном у межах, встановлених законодавчими

актами, відповідно до цілей діяльності, завдань власника і призначення майна [2].

Власник майна здійснює контроль за використанням і збереженням наданого в оперативне управління майна безпосередньо або через уповноважений ним орган і має право вилучати у суб'єкта господарювання надлишкове майно та майно, що не використовується, а також майно, що використовується не за призначенням.

З приводу місця права оперативного управління у системі речових прав зауважимо, що суб'єкти права оперативного управління володіють, користуються і розпоряджаються належним їм майном, але лише згідно із призначенням і відповідно до встановленої мети фінансування. Особливо обмежені його повноваження стосовно розпорядження таким майном. Так, у нього немає права ні продати, ні обміняти, ні здійснити інші дії стосовно відчуження цього майна без згоди власника, зокрема – держави в особі уповноважених органів [3].

Як і право господарського відання, право оперативного управління є похідним від права власності та більш обмеженим порівняно з ним. Однак, крім того, воно є більш вузьким, ніж право господарського відання.

У будь-якому випадку особа, в оперативному управлінні якої знаходиться майно, не має права розпоряджатися цим майном на свій розсуд, а може це робити лише в межах, установлених власником.

Слід зауважити, що цільове призначення майна у праві оперативного управління може впливати як із об'єктивних характеристик майна, так і з указівок власника. Власник, як зазначалося, має право втручатися у процес використання майна, контролювати його.

Водночас, відповідальність за своїми боргами особа, у чиєму оперативному управлінні знаходиться майно, несе лише у межах цього майна. Отже, в решті, майнову відповідальність несе власник такого майна.

Згідно ч. 2 ст. 137 ГК України, власник має право вилучати у суб'єкта господарювання надлишки майна, а також майно, що не використовується або використовується не за призначенням. Власник може й змінити компетенцію суб'єкта права оперативного управління, що також позбавляє останнього незалежності від власника [1].

Таким чином, проведений аналіз місця та ролі права оперативного управління у системі речових прав дозволяє визначити право оперативного управління як речове право суб'єкта господарювання, який володіє, користуються і розпоряджається майном, закріпленим за ним власником (уповноваженим ним органом) для здійснення некомерційної господарської діяльності, у межах, встановлених законом, а також власником майна (уповноваженим ним органом). З приводу місця права оперативного управління у системі речових прав слід вказати, що суб'єкти права оперативного управління володіють, користуються і розпоряджаються належним їм майном, але лише згідно з призначенням і відповідно до мети фінансування. У цілому, виходячи зі

змісту права оперативного управління, воно є за своєю сутністю обмеженим речовим правом (речовим правом на чуже майно).

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (зі змінами і допов.) // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.

2. Кравчук О.О. Деякі питання господарського відання та оперативного управління майном державної власності / О.О. Кравчук // Держава і право. – 2011. – № 52. – С. 232-238.

3. Чубарева Ю.О. Місце права господарського відання й оперативного управління у системі речових прав / Ю.О. Чубарева // Європейські перспективи. – 2014. – № 3. – С. 193-198.

Родзіна Аліна Сергіївна,
студентка юридичного факультету ДДУВС

Науковий керівник –
викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Чербаєва О.В.

УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ РИЗИКАМИ

Право соціального забезпечення базується на концепції соціального ризику. Успіх будівництва в Україні соціально-орієнтованої ринкової економіки багато в чому визначається тим, наскільки дієвою є система управління соціальними ризиками. Слід визнати, що в Україні загострюється проблема стійкості функціонування системи управління соціальними ризиками в умовах скорочення чисельності населення в працездатному віці, зростання безробіття в період кризи, ускладнення економічної ситуації. Уряд України, спрямовуючи всі зусилля для зміцнення обороноспроможності держави, стримування збройної агресії, недопущення дефолту, не приділяє достатньої уваги проблемі зниження життєвого рівня населення та поширення бідності. Якщо в короткостроковому періоді це може викликати певне соціальне невдоволення населення з огляду на розуміння більшістю складності економічної ситуації, то у довгостроковому періоді буде мати значно гірші негативні соціально-економічні наслідки, пов'язані з втратою вагомих чинників економічного зростання внаслідок зменшення споживчого попиту, який формує ємкість внутрішнього ринку та обсягів внутрішніх інвестиційних ресурсів, джерелом яких є заощадження населення, а також з погіршенням умов відтворення людського потенціалу України. Це може спричинити суттєве зниження підтримки та довіри до діючої влади, що посилить політичну дестабілізацію українського суспільства [1, с. 6].

Соціальне становище людей постійно піддається впливу ризиків, і це викликає необхідність відповідних заходів захисту. Соціальний захист - це система управління соціальними ризиками з метою підтримки встановлюються суспільством соціальних стандартів життя для кожної людини. Як со-